

"Ұлттық қаржылық есептілік стандартын бекіту туралы"

Қазақстан Республикасының Қаржы министрінің 2013 жылғы 31 қаңтардағы № 50 Бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2013 жылы 8 ақпанда № 8328 тіркелді.

"Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 20-бабы 5-тармағының 4) тармақшасын іске асыру мақсатында "

БҰЙЫРАМЫН:

Ескерту. Кіріспе жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1. Ұлттық қаржылық есептілік стандарты бекітілсін.

2. Мыналардың:

1) "№ 1 ұлттық қаржылық есептілік стандартын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2007 жылғы 21 маусымдағы № 218 бұйрығының (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 4814 болып тіркелген, 2007 жылғы 29 тамыздағы № 132 (1335) "Юридическая газета" газетінде жарияланған);

2) "№ 2 ұлттық қаржылық есептілік стандартын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2007 жылғы 21 маусымдағы № 217 бұйрығының (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 4816 болып тіркелген, Қазақстан Республикасы орталық атқарушы және өзге де мемлекеттік органдарының нормативтік құқықтық актілері бюллетенінде жарияланған, 2007 жылғы қыркүйек, № 9, 281-құжат) күші жойылды деп танылсын.

3. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік, аудиторлық қызмет әдіснамасы департаменті (А.О. Төлеуов) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін және заңнамада белгіленген тәртіппен ресми жариялануын қамтамасыз етсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін он күнтізбелік күн өткен соң қолданысқа енгізіледі және 2013 жылғы 1 қаңтардан бастап туындаған қатынастарға қолданылады.

Министр

Б. Жәмішев

Қазақстан Республикасы
Қаржы министрінің
2013 жылғы 31 қаңтардағы
№ 50 бұйрығымен
бекітілген

Ұлттық қаржылық есептілік стандарты

1 тарау. Жалпы ережелер

Ескерту. 1-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Параграф 1. Қолдану саласы

1. Осы Ұлттық қаржылық есептілік стандарты (бұдан әрі - Стандарт) "Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы" Қазақстан Республикасының Заңына (бұдан әрі – Бухгалтерлік есеп туралы заң) сәйкес әзірленді және қаржылық есептілік қағидаттары мен сапалы сипаттамаларын және шағын кәсіпкерлік субъектілерінің, сондай-ақ қызметінің айрықша түрі шетелдік валютамен айырбастау операцияларын ұйымдастыру болып табылатын заңды тұлғалардың (бұдан әрі - субъект) бухгалтерлік есеп жүргізу және қаржылық есептілік жасау тәртібін айқындады.

2. Осы Стандарттың күші Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік жүйесін реттеуді Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асыратын қаржы ұйымдарына, Қазақстан Республикасының бейрезидент банктерінің филиалдарына, Қазақстан Республикасының бейрезидент сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының филиалдарына, Қазақстан Республикасының бейрезидент сақтандыру брокерлерінің филиалдарына және Даму Банкіне қолданылмайды.

Ескерту. 2-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Параграф 2. Осы Стандартта қолданылатын ұғымдар

3. Осы Стандартта мынадай ұғымдар қолданылады:

1) активтер - субъект өткен оқиғалар нәтижесінде бақылап отырған, болашақта экономикалық пайда алу күтілетін ресурстар;

2) міндеттеме – реттелуі экономикалық пайдалар қамтитын ресурстардың есептен шығуына әкеп соқтыратын өткен оқиғалардан туындайтын субъектінің қазіргі міндеттері;

3) активтің немесе міндеттеменің баланстық құны – актив немесе міндеттеме баланста танылатын сома;

4) капитал – субъектінің активтеріндегі барлық міндеттемелер шегеріліп тасталғаннан кейін қалатын үлес;

5) кірістер – есепті кезең ішінде активтердің түсімі немесе өсімі немесе міндеттемелердің азаюы нысанында экономикалық пайданың ұлғаюы, олар капиталға қатысушы адамдардың жарнасына байланысты ұлғаюдан өзгеше капиталдың ұлғаюына әкеп соғады;

6) шығыстар – есепті кезең ішінде активтердің шығуы немесе азаюы немесе міндеттемелердің пайда болуы нысанында экономикалық пайданың азаюы, олар капиталға қатысушы адамдарға бөлуге байланысты азаюдан өзгеше капиталдың азаюына әкеп соғады;

7) негізгі құралдар - бұл:

тауарларды (жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді) өндіруде немесе жеткізуде пайдалану үшін, басқа адамдарға жалға беру, құнын өсіру немесе әкімшілік мақсаттар үшін субъект ұстап қалатын;

бір кезеңнен астам уақыт ішінде пайдалану ұйғарылған материалдық активтер.

8) материалдық емес актив – бұл ақшасыз сәйкестендірілетін, физикалық нысаны жоқ, тауарларды шығаруда немесе қызметтерді көрсетуде немесе беруде пайдалануға, басқа адамдарға жалға беруге немесе әкімшілік мақсаттарға ұстап қалатын актив;

9) қорлар – бұл қарапайым қызмет барысында сатуға арналған немесе өндірістік процесте немесе қызметтер көрсету кезінде пайдалануға арналған шикізат пен материалдар нысанындағы активтер;

10) бағамдық айырмалар — валюталардың әртүрлі айырбас бағамдарын пайдалана отырып, бір валютадағы қандай да бір бірлік санын екінші валютаға ауыстыру кезінде туындайтын айырмалар.

Параграф 3. Қаржылық есептіліктің қағидаттары мен сапалы сипаттамалары

4. Субъектінің бухгалтерлік есеп жүргізуі мен қаржылық есептілік жасауы есептеу және үздіксіздік қағидаттарына негізделеді.

5. Есептеу қағидатына сәйкес операциялар мен басқа да оқиғалардың нәтижелері (мысалы, сот шешімі, дүлей зілзалалар, субъектінің өтемақыны төлеу бойынша міндеттемелер қабылдауы) олар туындағанда (ақшалай қаражатты немесе олардың баламаларын алу немесе төлеу кезінде емес) танылады және есепке алу жазбаларында көрініс табады және олар жатқызылатын есепті кезеңдердің қаржылық есептілігіне енгізіледі. Мысалы, субъект қызмет көрсетті, бірақ ол үшін төлем қызмет көрсету туралы шартта көрсетілген мерзімде алынады. Субъект ақша алынбағанына қарамастан, қызмет көрсетілген кезеңде кірісті таниды.

6. Үздіксіздік қағидатын қолдану кезінде қаржылық есептілік субъекті үздіксіз жұмыс істейді және көз жетерлік келешекте операциялар жүргізеді деген жорамалдау негізінде жасалады. Мысалы, активтің серпіні актив субъект жұмыс істеп жатқанда пайдаланылатынына ұйғарым жасай отырып, оны тиімді пайдалану мерзімі негізінде есептеледі.

2 тарау. Бухгалтерлік есеп жүргізу

Ескерту. 2-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Параграф 1. Есепке алу құжаттамасы

7. Бухгалтерлік жазбалар бастапқы құжаттар негізінде жүргізіледі.

8. Бастапқы есептеу құжаттарында қамтылған ақпаратты қорыту, жүйелеу және жинақтау және оны бухгалтерлік есеп шоттарында және қаржылық есептілікте көрсету үшін бухгалтерлік есеп тіркелімдері жүргізіледі.

9. Тіркелімдер мынадай міндетті деректемелерді қамтиды:

- 1) тіркелім ашылған бухгалтерлік есеп шотының нөмірі мен атауы;
- 2) дебет пен кредит бойынша корреспонденттік шот нөмірі;
- 3) операция сомасы;
- 4) кезеңнің басы мен аяғындағы қалдық;
- 5) кезең ішінде дебет пен кредит айналымдарының жиыны.

Қызметінің түріне, операцияның сипатына қарай тіркелімге қосымша деректемелер енгізіледі.

10. Бухгалтерлік есептің тіркелімдері хронологиялық, талдамалы, синтетикалық, аралас және өзге де нысандар болуы мүмкін.

Бухгалтерлік есептің хронологиялық тіркелімі бухгалтерлік операциялар туралы ақпаратты олардың жасалуына қарай хронологиялық тәртіпте қамтиды.

Бухгалтерлік есептің талдамалы тіркелімі талдамалы шоттардың деректерін қамтиды. Мысалы, қорлардың есеп шоттары үшін қорлар ұстанымдары бөлінісіндегі, персоналмен есеп айырысу шоттары үшін қызметкерлер бөлінісіндегі деректер және т.б.

Бухгалтерлік есептің синтетикалық тіркелімі бухгалтерлік есеп шоттарының немесе бөлімдерінің қорытылған деректерін қамтиды.

Бастапқы операцияларды тіркеу, бухгалтерлік есептің хронологиялық тіркелімі нысанында жүргізіледі.

Деректерді жүйелендіру және талдау үшін талдамалы және синтетикалық тіркелімдер қолданылады. Қаржылық есептілік дайындау кезінде кәсіпорындар қызметінің сипатына және кәсіпорынның операциялары көлеміне сәйкес келетін, қаржылық есептілікте көрсетілген бухгалтерлік есептің мәліметтерін ашатын еркін нысанды қорыту тіркелімін қағаз немесе электрондық түрде жасайды.

11. Егер қажетті мәліметтерді автоматтандырылған жүйеден алған жағдайда, автоматтандырылған нысанда бухгалтерлік есеп жүргізетін субъектілер бухгалтерлік есептің тіркелімдерін жасамайды.

Параграф 2. Негізгі құралдар мен материалдық емес активтерді есепке алу

12. Негізгі құралдар мен материалдық емес активтер актив ретінде танылады, егер: активке байланысты болашақ экономикалық пайда субъектіге түсуі мүмкін; активтің өзіндік құны сенімді өлшенеді; актив әдеттегі қызмет барысында кейіннен сату үшін сатып алынбайды.

Ескерту. 12-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

13. Негізгі құралдарға материалдық-заттай нысаны бар активтер жатады. Мысалы, жылжымайтын мүлік, көлік құралдары, машиналар мен жабдық, жануарлар мен көп жылдық өсімдіктер, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде (бұдан әрі – Азаматтық кодекс) жылжымайтын және жылжитын мүлік деп айқындалған басқа да мүлік, оларды субъект тауарларды шығаруда немесе қызметтерді көрсетуде немесе беруде пайдалануға, басқа адамдарға жалға беруге немесе әкімшілік мақсаттарға ұстап қалады және бірден астам кезең ішінде пайдалану болжанады.

14. Материалдық активті тану үшін олар тану өлшемдерге сәйкес болу керек, яғни сәйкестендіру, ресурстарға бақылау жүргізу және болашақ экономикалық табыстардың болуы. Егер материалдық емес активтің анықтамасына жауап бермесе, мұндай активті сатып алуға немесе ішкі өндіріске жұмсалған шығындар орын алған кезде шығыс деп танылады.

Материалдық емес актив – сәйкестендіріледі егер:

1) егер оны субъекттен бөліп алуға, жалға беруге тапсыруға немесе онымен байланысты активпен және міндеттемемен бірге не бөлек алмастыруға мүмкіндік болса ;

2) заңды құқықтар нәтижесінде осы құқықтарды беруге немесе субъектіден немесе басқа да құқықтар мен міндеттемелерден бөліп алуға болатынына қарамастан, туындағанда.

Материалдық емес активтерді бақылау:

1) материалдық емес активті пайдаланудан болашақ экономикалық табысты алу құқығы (мысалы, заң құжаттарымен ресімделген құқық – патент, лицензия);

2) материалдық емес активті пайдаланудан түсетін табысқа басқа тұлғалардың қол жетімдігіне тыйым салу мүмкіндігін (мысалы, коммерциялық құпияны жариялаудан заң жауапкершілігі арқылы) білдіреді.

Материалдық емес активтерден түсетін болашақ экономикалық пайдалар өнімдерді сату немесе қызмет көрсетуден алынған табыстарды, шығындардың үнемделуін немесе субъектінің активін пайдалану нәтижесі болып табылатын басқа табыстарды қамтиды.

15. Актив ретінде танылуға жататын негізгі құралдар мен материалдық емес активтер алғашында өзіне сатып алудың іс жүзіндегі құнын қамтитын өзіндік құны бойынша өлшенеді.

16. Негізгі құралдың, материалдық емес активтің өзіндік құны сауда жеңілдіктерін шегеріп алғаннан кейінгі активтің сатып алынатын бағасынан, импорттық баждан және салықтан (өтелетінді қоспағанда) тұрады.

17. Активті керек жерге жеткізуге және оны пайдалану үшін қажетті жағдайға келтіруге арналған шығындар, оның ішінде қызметкерлерге сыйақылар төлеуге арналған, активті салуға немесе сатып алуға тікелей байланысты шығындар активтің өзіндік құнына қосылмайды және тартылған кезеңнің шығыстарына деп танылады.

18. Өндіру, салу мерзімі бір жылдан кем уақытты құрайтын дербес құрылған негізгі құралдардың бастапқы бағасы сатып алу кезіндегі сияқты сондай қағидаттар негізінде айқындалады және негізгі құралдарды өндіруге жұмсалған шикізат пен материалдардың сатып алу бағасын, импорттық бажды, салықты (өтелетінді қоспағанда) қамтиды.

19. Дербес құрылған материалдық емес активке арналған шығындар, сондай-ақ материалдық емес активке байланысты кейінгі шығындар олар туындаған сәттегі шығыстар деп танылады.

20. Негізгі құралдар, материалдық емес активтер басқа активке ауыстырып сатып алынса, алынған объектінің нақты құны төленген ақша құралдарының және олардың баламаларының сомасына түзетілген, берілген активтің баланстық құнына тең танылады.

21. Негізгі құралдар бойынша осы объектілердің ахуалының сапалы сипаттамаларын жақсартуға бағытталған кейінгі шығындар, мысалы, болашақ экономикалық табысты ұлғайтуға әкеп соқтыратын пайдалы қызметтің мерзімін ұзарту, өнімділікті арттыру үшін олардың баланстық құнын арттырады.

22. Негізгі құралдардың техникалық ахуалын сақтау және ұстап тұру мақсатында кейіннен жүргізілетін шығындар, оның ішінде ағымдағы жөндеуге және қалпына келтіруге арналған шығындар бастапқы құнды арттырмайды, олар туындаған сәттегі ағымдағы шығыстар болып танылады. 23. Бастапқы танудан кейін негізгі құралдар мен материалдық емес активтер барлық жинақталған амортизацияны шегерумен олардың өзіндік құны бойынша есептеледі.

24. Негізгі құралдардың, материалдық емес активтердің құны амортизациялық аударулар арқылы олардың пайдалы қызметі мерзімінің ішінде шығыстарға жазылады.

25. Әрбір кезеңге амортизацияланатын есептеулер шығыстар ретінде танылады.

26. Активтің құнын жүйелік бөлу үшін оны пайдалы пайдалану мерзімі ішінде амортизацияны есептеудің түзу сызықтық әдісі қолданылады, ол активті тиімді пайдалану мерзімі ішінде тұрақты есептеулерге әкеп соқтырады.

27. Негізгі құралдардың, материалдық емес активтердің амортизациясы актив пайдалану үшін қол жетімді болған айдан кейінгі айдың бірінші күнінен бастап есептеледі және актив белгілі бір мерзім ішінде қолданылмаса да, ол есептен шығып кеткенге дейін есептелетін болады.

28. Активтерді тиімді пайдалану мерзімі кезеңмен қайта қаралады. Егер кейінгі есептеулердің бұрынғы есептеулерден айтарлықтай айырмашылығы болған жағдайда, ағымдағы және болашақ кезеңдерге амортизациялық есептеулер түзетіледі.

29. Тиімді пайдаланудың белгісіз мерзімімен материалдық емес активтерге амортизация есептелмейді.

30. Негізгі құралды, материалдық емес активті тану ол есептен шығып кеткен кезде немесе оны пайдаланудан немесе есептен шығарудан қандай да бір экономикалық пайда күтілмейтін кезде тоқтатуға жатады. Активті есептен шығарған кезде туындайтын пайда немесе шығын, егер мұндайлар болса, есептен шығарудан түсімдер мен активтің баланстық құны арасындағы айырмашылық ретінде айқындалады және есептен шығару болған есепті кезеңде табыстар мен шығындар туралы есепте көрсетіледі.

31. Негізгі құралдар мен материалдық емес активтерді есептеу ведомості осы Стандартқа 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша жасалады.

Параграф 3. Қорларды есептеу

32. Қорлар осылайша сыныпталады:

- 1) қайта сату үшін сатып алынған және сақталатын тауарлар;
- 2) қайта сату үшін арналған мүлік (жер, ғимарат, автомобильдер және т.б.);
- 3) субъект өндірген және саты үшін арналған дайын өнім;
- 4) дайын өнімді (немесе қызметті) өндіру үшін арналған, сондай-ақ өндірістің өзін қамтамасыз етуге арналған шикізат пен материалдар;
- 5) аяқталмаған өндіріс – дайындық сатысына жетпеген өнім, кейіннен пысықтауға арналған жартылай фабрикаттар;
- 6) жолдағы тауарлар.

33. Қорлар, қандай да бір басқа актив сияқты тек мынадай критерийлерді таныған кезде ғана есепте көрсетіледі:

- 1) осы актив бойынша келешекте экономикалық пайда алу ықтималы болған кезде;
- 2) есептеу объектісін сатып алуға немесе өндіруге іс жүзіндегі шығындарды бағалау мүмкін болған кезде.

34. Қаржылық есептілікте қорлар өзіндік құны бойынша көрсетіледі.

35. Қорлардың өзіндік құны сатып алу бағасынан, импорттық баждан, салықтан (өтелетінді қоспағанда) тұрады. Сауда жеңілдіктері, төлемдерді қайтару және өзге де ұқсас баптар шығындарды айқындау кезінде есептен алынады.

36. Дербес өндірілген қорлардың өзіндік құны оларды өндіруге жұмсалған шикізат пен материалдардың сатып алу бағасынан, импорттық баждан, салықтан (өтелетінді қоспағанда) тұрады.

37. Қайта өңдеуге арналған шығындар және қорлардың ағымдағы орналасқан жері мен жай-күйін қамтамасыз ету үшін тартылған өзге де шығындар олар тартылған кезеңдегі шығыстар болып танылады.

38. Қорларды ауыстыру кезінде алынған қорлардың іс жүзіндегі құны алынған объектінің нақты құны төленген ақша құралдарының және олардың баламаларының сомасына түзетілген, берілген қорлардың баланстық құнына тең танылады.

39. Қорлардың өзіндік құнын бағалау "алғашқы түсім – алғашқы жөнелту" әдісі немесе кезең басындағы қорлардың орташа құнына және кезең ішінде сатып алынған (өндірілген) ұқсас қорлардың орташа құнына негізделетін орташа өлшемді құны бойынша жүргізіледі.

40. Қорларды сенімді басқаруға немесе қайта өңдеуге беру кезінде субъект осы активке иелік етуге байланысты барлық тәуекел етуін жалғастырады, сондықтан осы қорлар субъектінің баланстық шоттарынан шығарылмайды.

41. Қорларды сату кезінде осы қорлардың баланстық құны тиісті түсім танылған кезеңдегі шығыстар ретінде танылады. Өз күшімен құрылған негізгі құралдардың құрауышы ретінде пайдаланылған қорлар тиісті активті тиімді пайдалану мерзімі ішіндегі шығыстар ретінде танылады.

Параграф 4. Жалдауды есептеу

42. Жалдау мынадай негізгі екі түрге бөлінеді:

1) "Қаржы лизингі туралы" Қазақстан Республикасы Заңының талаптарына сәйкес қаржы лизингі;

2) операциялық (ағымдағы) жалдау.

43. Жалға алушылар қаржы лизингін лизинг шартында айқындалған жалдау мүлкінің құны бойынша баланстағы негізгі құралдар мен міндеттемелер ретінде таниды. Жалға берушілер қаржылық жалдауда, баланста тұрған активтерді таниды және оларды қаржы лизингі шартында айқындалған лизингке берілетін мүліктің құнына тең сомадағы дебиторлық берешек ретінде береді.

44. Қаржы лизингі кезінде Жалға алушыларда амортизацияланатын актив үшін амортизация бойынша шығыстар және қаржы шығыстары пайда болады. Амортизацияланатын жалдау активтеріне амортизация меншікті активтерге сияқты есептеледі. Егер жалдау мерзімінің соңына жалға алушының жалданатын активке меншік құқығын алуда сенімділігі болмаса, онда актив мынадай екі мерзімнен: жалдау

мерзімінен немесе тиімді пайдалану мерзімінен неғұрлым қысқа мерзім аралығында толығымен амортизациялануға тиіс.

45. Жалдау ақысының сомасы мынадай екі құрауыштан тұрады:

1) негізгі борыш сомасы (бухгалтерлік баланста алғаш көрсетілген қаржы лизингі бойынша субъектінің міндеттемесі);

2) қаржы шығыстары (қаржы лизингі объектісін пайдалану үшін пайыз).

46. Қаржы шығыстары әрбір кезең үшін міндеттеменің баланстық құнына тұрақты пайыз ставкасы әрбір кезеңде болатындай етіп, қаржы лизингі мерзімі ішінде кезеңдер бойынша бөлінеді.

47. Жалға берушілер баланста операциялық жалдауға берілген активтерді осындай активтердің сипаттамасына сәйкес береді.

48. Операциялық жалдаудан түсетін кіріс жалдау мерзімі ішінде түзу сызықтық негізде кірістер құрамында көрсетіледі.

Параграф 5. Активтердің ұзақ мерзімді өндірісі, құрылысы кезіндегі шығындарды есепке алу

49. Олардың өндірісі, құрылысы бір жылдан астам уақыт алатын активті құру кезінде активтердің өзіндік құны мыналарды:

сауда-саттық жеңілдіктері мен өтеулерін шегере отырып, импорттық баждар мен сатып алуға салынатын өтелмейтін салықтарды қоса алғанда, активті сатып алу бағасын,

активті қажетті жерге жеткізуге және оны пайдалану үшін жарамды жағдайға келтіруге шығатын тікелей шығындарды қамтиды.

50. Оларды өндіру бір жылдан астам уақытты алатын активтердің өзіндік құнына кіретін тікелей шығындардың мысалдары:

активті құрумен немесе сатып алумен тікелей байланысты қызметкерлерге сыйақы төлеуге шығатын шығындар;

алаңды дайындауға арналған шығындар;

жүктеу-түсіру жұмыстарын жеткізу мен өндіруге арналған бастапқы шығындар;

орнату мен монтаждауға арналған шығындар;

активті баратын жеріне жеткізу және оны жұмыс істейтіндей жағдайға келтіру процесінде өндірілген бұйымдарды сатудан түскен таза пайданы шегергеннен кейінгі активтің тиісінше жұмысын тексеруге шығатын шығындар;

көрсетілген кәсіби қызметтерге төленген төлемдер.

Параграф 6. Инвестициялар мен бағамдық айырмаларды есепке алу

51. Бағалы қағаздар мен қатысу үлестерін сатып алу жолымен жүзеге асырылатын инвестициялар сатып алу құны бойынша бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілікте көрсетіледі.

52. Операцияның шетелдік валютада есеп айырысуды болжамдайтын бастапқы танылуы кезінде теңгемен болатын мәмілелерді есепке алу үшін валюта айырбастаудың операция жасалып отырған күндегі ағымдағы нарықтық бағамы қолданылады.

53. Шетелдік валютадағы монетарлық баптар әрбір есепті кезеңнің аяғында валюта айырбастаудың кезең жабылатын күндегі нарықтық бағамы бойынша қайта бағаланады.

54. Монетарлық баптар бойынша түпкі есеп айырысу кезінде немесе монетарлық баптарды аудару кезінде туындайтын бағамдық айырмалар бастапқы танылған кездегі кезең ішінде немесе алдыңғы қаржылық есептілікте олар аударылған бағамдардан өзгеше бағамдар бойынша әрбір есепті күнге олар туындаған кезеңдегі пайдада немесе залалда танылады.

Параграф 7. Кірістер мен шығыстарды есепке алу

55. Кіріс, егер субъект болашақ экономикалық пайданы алу ықтималы болса ғана мойындалады және осы пайдалар сенімді түрде өлшенеді.

56. Кіріс кез келген сауда және көтерме жеңілдіктерді ескере отырып, алынған немесе алуға жататын өтеудің әділ құны бойынша өлшенеді. Операциядан туындайтын кіріс сомасы сатушы мен сатып алушы немесе активті пайдаланушының арасындағы шартпен анықталады.

57. Тауарларды сатудан түскен кірісті мойындау критерийлері мыналар болып табылады:

1) Тауарларды иеленудің айтарлықтай тәуекелдері мен артықшылықтары сатушыдан сатып алушыға көшуі;

2) Сатушы одан әрі сатылған тауарды басқаруда қатыспайды және оны бақыламайды;

3) Кіріс сомасы сенімді бағаланады;

4) Мәмілеге байланысты экономикалық пайда сатып алушыға түсуі ықтималы да бар;

5) Мәмілеге байланысты шегілген немесе күтілетін шығындар сенімді бағаланады.

58. Қызметтер көрсету, жұмыстарды орындау кезінде табыс есепті күнге операцияның аяқталу сатысын көрсету арқылы танылады.

Операцияның аяқталу кезеңі орындалған жұмысты сенімді бағалауды қамтамасыз ететін тәсілмен анықталады, атап айтқанда:

орындалған жұмыс туралы есептер;

көрсетілген қызметтер, жұмыстар қызметтердің, жұмыстардың орындалуының жалпы көлемінің пайызы ретінде;

келтірілген шығындардың жалпы күтілетін шығындарға пропорционалды қатынасы

Қызметтер көрсетуді, жұмыстарды орындауды көздейтін операцияның нәтижесін сенімді бағалау мүмкін болмаған кезде кіріс танылған өтелетін шығыстар сомасында ғана танылады.

Шарт бойынша ақша қаражатын алу күтілмесе, шарт бойынша келтірілген шығындар сол күні шығын ретінде танылады.

Ескерту. 58-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

59. Агенттік қатынас кезінде, принципіал атынан (агент (өкіл) жеке немесе заңды тұлға атынан әрекет ететін) жиналған сомалар агенттің табысы болып табылмайды (оның қызметкері болып табылмайтын, басқа тұлғаның (принципіалдың) атынан оның тапсырмасы бойынша және қызығушылығы үшін басқа тұлғамен (принципіалмен) уәкілдік еткен жеке немесе заңды тұлға). Комиссиялық сыйақыны алуға жататын сома табыс болып табылады.

60. Қаржыландырудан түскен кірістерге мыналар:

1) сыйақылар бойынша кірістер, онда қаржы активтері бойынша кірістер алуға пайдалануға ақша қаражатын бергені үшін байланысты операциялар көрсетіледі;

2) дивидендтер бойынша кірістер, онда бағалы қағаздар жөніндегі алынған дивидендтер бойынша кірістер алуға байланысты операциялар көрсетіледі;

3) қаржы лизингінен түскен кірістер жатады.

Қаржыландырудан түсетін кірістер, олар үшін жұмыс істелген кезеңде танылады.

61. Басқа кірістерге кірістердің мынадай түрлері:

1) негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің шығарылуынан түсетін;

2) мемлекеттік субсидиялардан;

3) оң бағамдық айырмадан;

4) айыппұлдар, өсімақылар, шарттардың талаптарын бұзғаны үшін тұрақсыздық айыптары;

5) олар бойынша Азаматтық кодексте белгіленген қуыну мерзімі өткен кредиторлық берешек сомасы;

6) түгендеу кезінде айқындалған артық шыққан материалдық құндылықтар;

7) субъектіге келтірілген залалды өтеуге түскен түсімдер;

8) жалдаудан түскен кірістер;

9) өзгелер.

62. Шығыстар келешек кезеңдердің шығыстары және кезең шығыстары болып бөлінеді.

Болашақ кезеңдердің шығыстарына (жолға қойылған шығыстар) кірістер алу мақсатында немесе болашақта кейінгі қызметті жүзеге асыру үшін есепті кезеңде

субъектінің активтерді пайдалану жөніндегі шығыстары жатқызылады. Есептеу және сәйкес келу қағидаттарына сәйкес болашақ кезеңдердің шығыстары осы операция бойынша кірісті таныған сәтке дейін актив ретінде субъектінің балансында капиталданады және тиісті кіріс танылған кезеңде шығыстарға біркелкі есептен шығарылады.

63. Кезең шығыстары жүргізілген есепті кезеңде есептен шығарылады (есептен шығару құқығы меншік құқығы берілумен бірге басталатын дайын өнімді қоспағанда).

64. Шығыстар, егер активтің азаюына немесе сенімді өлшенетін міндеттеменің ұлғаюына байланысты болашақ экономикалық пайданың азаюы орын алса, пайда мен шығындар туралы есепте танылады.

Шығыстар, егер шығындар болашақ экономикалық пайда әкелмесе, сол күні пайда мен шығындар туралы есепте танылады.

Ескерту. 64-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

65. Шығыс сондай-ақ өнімге кепілдік жөнінде міндеттемелер туындаған жағдайдағыдай активті танымай міндеттеме туындағанда пайда мен шығындар туралы есептен танылады.

66. Өндірілген тауарлар, жұмыстар мен қызметтер бойынша шығыстар өзіне қорлар шығындарын қосады. Қорларды сату кезінде, берілген қорлардың баланстық құны шығын ретінде өдірілген өнім, жұмыс, қызметтер жасалған үшін табыс танылған мерзімде танылады.

67. Қызметкерлер сыйақысы бойынша шығыстар қызметкерлердің еңбек ақысын, төленетін демалыстар, сыйақылар, қызметкерлерге төлемақылар мен басқа да төлемдерді қосады. Еңбекті төлеу бойынша есептілік ведомосі 2-қосымшаға сәйкес жасалады.

68. Қаржыландыру бойынша шығындар сыйақылар бойынша шығындар мен қаржылық лизинг бойынша пайыздарды төлеу шығындарын қосады. Қаржыландыру бойынша шығындар субъект қарыздар қалай пайдаланылатындығына қарамастан, олар тартылған кезеңнің шығыстары ретінде таниды.

69. Басқа шығыстарға, әдеттегі қызметке қарамастан туындайтын басқа шығыстар жатады. Оларға мыналар:

негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің шығарылуы бойынша шығыстар;

бағамдық айырма бойынша шығыстар;

үмітсіз талаптарды есептен шығару бойынша шығыстар;

жалдау бойынша шығыстар және басқалар жатады.

70. Корпоративтік табыс салығы және бойынша жеке кәсіпкердің табыс салығы бойынша шығындар Қазақстан Республикасының салық заңнамасының шарттары негізінде есептеледі.

3 тарау. Қаржылық есептілікті жасау

Ескерту. 3-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Параграф 1. Қаржылық есептілік

71. Субъектінің қаржылық есептілігі мыналарды қамтиды:

бухгалтерлік баланс;

пайда мен шығындар туралы есеп.

72. Субъект мүдделі адамдарға берілетін ақпараттың сапасын жақсартуға қабілетті дербес әзірлеген қаржылық есептілік нысандарын да ұсынады.

73. Қаржылық есептілікте есепті және есепіден алдыңғы кезеңдер үшін тиісті деректер көрсетіледі.

74. Алдыңғы кезеңге қатысты салыстырмалы ақпарат қаржылық есептіліктегі барлық сандық ақпарат үшін ашылады.

Ескерту. 74-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

75. Қаржылық есептілік пайдаланушыларға жылына кем дегенде бір рет беріледі.

76. Субъектінің басшысы немесе оған уәкілеттік берілген лауазымды адамы Бухгалтерлік есеп туралы заңға сәйкес қаржылық есептілікті дайындауды және ұсынуды қамтамасыз етеді.

77. Стандартқа 3-қосымшаға сәйкес нысан бойынша активтер, міндеттемелер мен капитал бухгалтерлік баланста көрсетіледі.

78. Табыстар мен шығындар туралы есеп осы Стандартқа 4-қосымшаға сәйкес нысан бойынша беріледі.

79. Қорытынды пайда (қорытынды шығын) салық салғанға дейінгі кірістер мен шығыстар және Қазақстан Республикасының салық заңнамасымен тиісті есепті кезеңге анықталатын ставка бойынша есептелген корпоративтік табыс салығы немесе жеке кәсіпкердің жеке табыс салығы арасындағы айырмашылық ретінде айқындалады.

80. Егер есепті кезеңде өткен кезеңдер үшін қателер анықталса, онда мұндай қателерді түзету есепті кезеңдегі пайданы немесе шығынды анықтау кезінде енгізіледі.

Параграф 2. Қаржылық есептілік элементтері

81. Активтер, міндеттемелер және капитал қаржы жағдайын бағалауға байланысты қаржылық есептілік элементтері болып табылады.

82. Мысалы, актив:

субъект сататын тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді өндіру кезінде жеке немесе өзге активтермен бірге пайдаланылғанда;

өзге активтерге ауыстырылғанда;

міндеттемелерді өтеу үшін пайдаланылғанда; немесе

субъектінің меншік иелері арасында бөлінгенде, активке байланысты болашақтағы экономикалық пайдалар субъектіге түседі.

83. Міндеттемені реттеу екінші тараптың талаптарын қанағаттандыру үшін субъектінің экономикалық пайдаларды қамтыған ресурстарды беруін білдіреді және бірнеше тәсілдермен жүзеге асырылады, мысалы:

ақша қаражатын төлеу;

өзге активтерді беру;

қызметтер көрсету;

бір міндеттемені екіншісіне ауыстыру; немесе

міндеттемені капиталға ауыстыру.

Міндеттеме кредитордың өз құқықтарынан бас тартуы немесе кредитордың оларды жоғалтуы сияқты басқа да құралдармен өтеледі.

84. Егер осы Стандартта активті немесе міндеттемені есепке алу әдісі жасылмаған жағдайда, осы актив немесе міндеттеме мөлшері сенімді өлшенген экономикалық пайданың кіріс немесе шығыс құны бойынша есептеледі. Активті қайта сыныптау кезінде, мысалы, негізгі құралдар құрамынан қосалқыға, бастапқы құн баланстық құн болып табылады.

85. Пайдалар мен шығындар туралы есепте қызмет нәтижелерінің өлшеміне тікелей байланысты элементтер кірістер мен шығыстар болып табылады.

4 тарау. Өтпелі ережелер

Ескерту. 4-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қаржы министрінің 22.10.2021 № 1092 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

86. Осы Стандартқа сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізу мен қаржылық есептілікті жасауға көшу кезінде, субъект бухгалтерлік есепті жүргізу мен қаржылық есептілікті жасаудан босатылған кезде, көшу күніндегі бастапқы теңгерім жасалады.

87. Көшу күніндегі бастапқы теңгерімде:

активтер мен міндеттемелердің сомасы бастапқы құжаттармен расталады;

ақшалай қаражат сомасы банктердегі шоттарда ақшалай қаражат туралы үзінді-көшірмелер мен субъектінің кассасындағы қолма-қол ақша қаражатын түгендеу тізімдемесімен расталады;

					Жеке табыс салығы	Міндетті зейнетақы жарналары	Өзгелер				

Басшы _____

(аты-жөні) (қолы)

Бас бухгалтер _____

(аты-жөні) (қолы)

М.О.

Ұлттық қаржылық
есептілік стандартына
3-қосымша

Атауы _____

Қызметінің түрі _____

Қызметкерлердің орташа жылдық саны _____ адам

Заңды мекен-жайы, Бизнес сәйкестендіру нөмірі, Жеке сәйкестендіру

нөмірі _____

_____ жылғы " __ " _____ жағдай бойынша

Бухгалтерлік баланс

МЫҢ ТЕҢГЕ

Активтер	Жол коды	Есепті кезеңнің соңына	Есепті кезеңнің басына
Активтер			
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	01		
Қысқа мерзімді қаржы инвестициялары	02		
Басқа да қысқа мерзімді дебиторлық берешек	03		
Қорлар	04		
Ұзақ мерзімді қаржы инвестициялары	05		
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	06		
Негізгі құралдар (амортизацияны алып тастағанда)	07		
Материалдық емес активтер (амортизацияны алып тастағанда)	08		
Басқа да активтер	09		
Активтердің жиыны (01 жолда 09 жолын сомалары)	10		
Міндеттеме мен капитал			
Міндеттеме			
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	11		
Салықтар бойынша міндеттемелер	12		

Ұзақ мерзімді қаржы міндеттемелері	13		
Ұзақ мерзімді кредиторлық берешек	14		
Өзге міндеттемелер	15		
Міндеттеме жиыны (11 жолдан 15 жол сомалары)	16		
Өз капиталы			
Жарғылық капитал	17		
Резервтік капитал	18		
Бөлінбеген пайда (жабылмаған залал)	19		
Өзге резервтер	20		
Капитал жиыны (16 жол +21 жол)	21		

Басшы _____

(аты-жөні) (қолы)

Бас бухгалтер _____

(аты-жөні) (қолы)

М.О.

Ұлттық қаржылық
есептілік стандартына
4-қосымша

Атауы _____

Қызметінің түрі _____

Қызметкерлердің орташа жылдық саны _____ адам

Заңды мекен-жайы, Бизнес сәйкестендіру нөмірі, Жеке сәйкестендіру

нөмірі _____

_____ жылғы " " _____ жағдай бойынша

Пайда мен зияндар туралы есеп

МЫҢ ТЕҢГЕ

Көрсеткіштердің атауы	Жол коды	Есепті кезеңде	Өткен кезеңде
Өнімді сатудан және қызметтер көрсетуден түсетін кіріс	01		
Қаржыландырудан түсетін кіріс	02		
Өзге кірістер	03		
Жиынтық кіріс (01 жолдан 03 жол сомалары)	04		
Өндірілген өнім, жұмыс, қызмет бойынша шығыстар	05		
Сыйақы төлеу бойынша шығыстар	06		
Амортизациялық төлемдер	07		
Қаржыландыру бойынша шығындар	08		
Өзге де шығындар	09		
Шығындар жиынтығы (05 жолдан 09 жол сомалары)	10		
Салық салғанға дейінгі пайда (залал) (04 жол – 10 жол)	11		
Салыққа шығындар	12		

Басшы _____

(аты-жөні) (қолы)

Бас бухгалтер _____

(аты-жөні) (қолы)

М.О.